

PROFESORUL ION BARNEA LA 75 DE ANI

1988 este cel de-al 75-lea an de viață al colegului nostru, profesorul Ion Barnea.

Născut la 13 august 1913 în com. Lungești (jud. Vilcea), Domnia sa a urmat cursurile liceale în orașul Rîmniceu Vilcea, iar cele universitare la București (1933—1937). Doctoratul l-a obținut la Universitatea din Atena cu lucrarea *Τὸ παλαιοχριστιανικὸν θυσιαστήριον*, care a rămas pînă astăzi la fel de actuală ca și în anul apariției (1940). Pregătirea în arheologia paleocreștină și bizantină—domeniu de o deosebită importanță pentru cunoașterea istoriei țării noastre în sec. III—XIV—și-a desăvîrșit-o la Școala română din Roma și la Berlin.

Începînd cu anul 1941, profesorul Ion Barnea a fost, rînd pe rînd, bibliotecar la Biblioteca Academiei Române, cercetător la Comisia Monumentelor Istorice, precum și asistent, șef de lucrări și apoi șef de sector la Muzeul Național de Antichități—devenit în 1956 Institutul de Arheologie. Pe lîngă obligațiile sale ca membru al Institutului de Arheologie le-a îndeplinit și pe acelea de conferențiar la Facultatea de Istorie (1949—1951) și la Facultatea de Teologie (1956—1959), ceea ce i-a dat posibilitatea să-și pună în valoare calitățile pedagogice, puse în slujba pregătirii temeinice a studenților săi. În acest fel, profesorul Ion Barnea a parcurs în activitatea sa toate treptele de formare și cizelare științifică, fapt care i-a permis să abordeze cercetarea unor variate aspecte din istoria

de început a poporului nostru, aspecte care pînă la Domnia sa au fost fie doar puțin cunoscute, fie cu totul ignorate.

Aria preocupărilor științifice ale profesorului Ion Barnea este foarte largă. În temeiul monumentelor paleocreștine de pildă, și-a aplecat atenția asupra continuității populației romanizate în Dacia, de după așa-zisa „părăsire aureliană”. Dealtfel Domnia sa este unul dintre cei mai autorizați specialiști care au evidențiat rolul creștinismului primar în procesul romanizării populației traco-dacice. În diferite studii a deslușit cadrul cronologic al unor documente materiale și importanța lor pentru precizarea specificității etnice a diferitelor comunități omenești. Altădată a dezbătut probleme legate de chiar istoria Imperiului roman. Este cazul monografiei referitoare la Constantin cel Mare, pe care a elaborat-o cu Octavian Iliescu.

Dar cea mai mare parte a activității științifice a profesorului Ion Barnea privește istoria social-economică, politică, culturală și militară a regiunii Dunării de Jos și în mod deosebit a Dobrogei. Cei ce sînt preocupați de trecutul acestui ținut în epoca romană tîrzie și bizantină (sec. IV—XIV) știu prea bine că astăzi nu mai poate fi abordată nici o temă din istoria Dobrogei fără a folosi și ține seama de contribuțiile Domniei sale. Procesul romanizării și continuitatea populației romanizate în provincia românească dintre Dunăre și Marea Neagră sînt teme constante în lucrările majore ale profesorului Ion Barnea, fie că este vorba de monografii sau de studii, fie că avem în vedere numeroasele articole și rapoarte arheologice.

În nenumărate contribuții a tratat probleme privitoare la relațiile dintre populația autohtonă și neamurile alogene, apoi relațiile dintre Scythia Minor (devenită mai tîrziu provincia Paradaunavon) și regiunile mai apropiate sau mai depărtate. A înfățișat o seamă de documente bizantine și, plecînd de aici, a dezbătut problemele influenței pe care a suferit-o civilizația medievală românească din partea civilizației Imperiului cu capitala la Constantinopol.

S-a oprit îndecaprape și asupra problemei năvălirilor „barbare” în Dobrogea. În acest sens, profesorul Ion Barnea este primul cercetător care, pe baza datelor arheologice de la Dinogetia-Garvăn, a definit amploarea și gravitatea distrugerilor provocate de invazia cutrigurilor lui Zabergan de la mijlocul sec. VI. A adus unele precizări în privința statutului politic al Dobrogei, reliefînd faptul că această provincie se afla în sec. VIII—X sub jurisdicția Imperiului bizantin, iar nu sub aceea a hanatului de la Pliska, cum socotesc unii istorici.

A atras atenția asupra rolului sigiliilor bizantine în cunoașterea istoriei Dobrogei. De altminteri, profesorul Ion Barnea deține un loc de mare prestigiu în rîndul cercetătorilor europeni specializați în sfragistică. A publicat de asemenea numeroase articole cu caracter strict epigrafic.

În toate lucrările sale și în funcție de specificul subiectelor abordate, profesorul Ion Barnea a îmbinat armonios—din punct de vedere metodologic—izvoarele literare cu cele arheologice.

Cea mai mare parte a activității publicistice a profesorului Ion Barnea este rodul unui îndelungat efort de cercetare directă a vestigiilor antice și medievale. Bun cunoscător al realităților de pe teren ca urmare

107. *Tradizione classica nel tema bizantino di Parstarion*, in *Atti del XVII Convegno di studi sulla Magna Grecia, Taranto, 9–14 ottobre 1977*, Napoli, 1978, p. 268–276.
108. *La basilique citerne de Tropaeum Traiani à la lumière des dernières fouilles archéologiques*, Dacia, N.S., 21, 1977, p. 221–233.
109. *Noi considerații privind monumentele creștine din Dacia*, Îndrumător pastoral, 1, Alba Iulia, 1977, p. 107–111.
110. *Basilica „simplă” de la Tropaeum Traiani*, Pontica, 11, 1978, p. 181–187.
111. *Stindardul dacilor pe Arcul de triumf al lui Galerius?* Magazin istoric, 21, 1978, 1 (130), p. 11–15.
112. *Bisericițele rupestre de la Murfatlar*, in *De la Dunăre la Mare*, ed. a II-a, Galați, 1979, p. 134–140.
113. *Preocupări ale sfintului Constantin cel Mare la Dunărea de Jos*, Mitropolia Olteniei, 22, Craiova, 1980, 1–2, p. 17–32.
114. *Dinogetia – ville byzantine du Bas Danube*, Byzantina, 10, 1980, p. 237–287, pl. VII–XXVII.
115. *Rumänien von der Aufgabe Dakien (271 n. Chr.) bis ins 10. Jahrhundert*, in *Handbuch der europäischen Wirtschafts und Sozialgeschichte*, herausg. von Hermann Kellenbenz, II, Stuttgart, 1980, p. 656–667.
116. *Le crite delle basiliche paleocristiane della Scizia Minore*, RESEE, 19, 1981, 3, p. 489–505.
117. *Sceaux de Constantin IV empereur de Byzance, trouvé à Durostorum*, RRFH, 20, 1981, 4, p. 625–627.
118. *Sigilii bizantine inedite din colecția Muzeului Național de Istorie. Cercetări numismatice*, 4, 1982, p. 169–176.
119. *Sigilii bizantine de la Durostorum-Dorostolon*, Pontica, 15, 1982, p. 201–212.
120. *La politica dell'Impero romano nel Basso Danubio dopo il ritiro Aureliano*. In *Accademia Nazionale dei Lincei, Atti dei Convegni Lincei*, 52, *Colloquio italo-romeno: La Dacia pre-romana e romana, i rapporti con l'Impero* (Roma, 18–19 novembre, 1982), p. 29–44.
121. *Continuitatea elementului daco-roman după părăsirea aureliană pe baza descoperirilor paleocreștine din Transilvania*, in *lumina ultimelor cercetări*, Sargetia, 14–17, 1982–1983, p. 259–266.
122. *Relazioni culturali tra la regione del Basso Danubio e l'Italia all'epoca del tardo Impero*. in *L'Adriatico tra Mediterraneo e penisola balcanica nell'antichità*, Taranto, 1983, p. 275–283.
124. *Sigilii bizantine din colecția Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România*, SCN, 8, 1984, p. 97–104.
125. *L'épigraphie chrétienne de l'Illyricum oriental*, in *Actes du Xe Congrès international d'archéologie chrétienne, Thessalonique 28 sept. – 4 oct. 1980*, Città del Vaticano – Thessalonique, 1984, p. 631–681.
126. *Sceaux byzantins du nord de la Dobroudja*, RESEE, 23, 1985, 1, p. 29–35.
127. *Le christianisme sur le territoire de la République Socialiste de Roumanie aux IIIe–XIe siècles*, Études Balkaniques, 1, 1985, p. 92–106.
126. *Les commencements du christianisme dans le territoire roumain à la lumière des documents archéologiques*, in *Τυμητικὸ ἀφιέρωμα στὸν ὁμότιμο καθηγητὴ Κ. Δ. Κελεσιφῆ*, Tesalonic, 1985, p. 215–226.
129. *Byzantinische Bleisiegel aus Rumänien*, Byzantina, 13, 1985 (Δώρημα στὸν Ἰ. Κελεσιφῆ), Tesalonic, 1985, p. 295–312.
130. *Spätrömische Denkmäler an der unteren Donau*. Anzeiger der phil.-hist. Klasse der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 121 Jahrgang, 1984, So. 13, p. 291–310 + 5 fig. h.t.
131. *Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (II)*, Pontica, 18, 1985, p. 235–248.
132. *Sceaux byzantins inédits de Dobroudja*, RESEE, 24, 1986, 2, p. 117–125.
133. *Noi contribuții la istoria themei Paristrior (Paradounavon)*, SCIVA, 37, 1986, 3, p. 268–275.

III. Rapoarte de săpături arheologice

134. *Săpăturile de la Garvăn (Dinogetia)*, SCIV, 2, 1951, 1, p. 19–49 (în colaborare).
135. *Șantierul Garvăn (Dinogetia)*, SCIV, 3, 1952, p. 349–421 (în colaborare).
136. *Șantierul arheologic Garvăn-Dinogetia*, SCIV, 4, 1953, 1–2, p. 240–274 (în colaborare).
137. *Șantierul arheologic Garvăn (Dinogetia)*, SCIV, 5, 1954, 1–2, p. 161–197 (în colaborare).
138. *Șantierul arheologic Garvăn-Dinogetia*, SCIV, 6, 1955, 3–4, p. 713–752 (în colaborare).

65. *Deux chapiteaux byzantins de Tomis*, în Χρρστισήριον ειλ 'Α. Κ. 'Ορλάνδον III, Atena, 1966, p. 383—387 + 2 planșe.
66. *Nouvelles recherches sur le „limes” byzantin du Bas-Danube aux Xe—XIe siècles*, în *Thirteenth International Congress of Byzantine Studies*, Oxford, 1966 (în colaborare),
67. *Nouvelle contribution à l'histoire de la Dobrodja sous Anastase I-er*, Dacia, N.S., 11, 1967, p. 355—356.
68. *Themistios despre Scythia Minor*, SCIV, 18, 1967, 4, p. 563—574.
69. *Les thermes de Dinogetia*, Dacia, N.S., 11, 1967, p. 225—252.
70. *Sigillii bizantine de la Noviodunum*, SCN, 4, 1968, p. 239—247.
71. *À propos des origines du christianisme en Scythia Mineure*, Dacia, N.S., 12, 1968, p. 417—420.
72. *Monumentele rupestre de la Murfallar*, Magazin istoric, 2, mai 1968, 5 (14), p. 38—42 și 11 (20), noiembrie 1968, p. 90.
73. *Plombs byzantins de la collection Michel Soutzo*, RESEE, 7, 1969, 1, p. 21—33.
74. *O casă romană tirzie de la Dinogetia*, SCIV, 20, 1969, 2, p. 245—263.
75. *À propos de la sculpture romano-byzantine de Scythie Mineure*, Rivista di archeologia cristiana, 45, 1969, 1—4, p. 15—29.
76. *À l'occasion du 70^e anniversaire du prof. Gh. Stefan*, Dacia, N.S., 13, 1969, p. 5—10.
77. *Sigillii bizantine de la Brusa (Turcia)*, SCN, 1971, p. 199—206.
78. *Dinogetia et Noviodunum, deux villes byzantines du Bas-Danube*, RESEE, 9, 1971, 3, p. 343—362.
79. *Dobrogea în secolele VII—X*, Peuce, 2, Tulcea, 1971, p. 205—219.
80. *Monumenti paleocristiani della Dacia Traiana*, în *Corsi di cultura sull'arte ravennate e bizantina*, Ravenna, 1971, p. 49—69.
81. *Monumenti paleocristiani della Scizia Minore*, ibidem, p. 23—48.
82. *Monumenti bizantini in Romania fra il VII ed il XIII secolo*, ibidem, p. 71—93.
83. *Sceaux des empereurs byzantins découverts en Roumanie*, Byzantina, 3, 1971, p. 149—172.
84. *Relațiile provinciei Scythia Minor cu Asia Mică, Siria și Egiptul*, Pontica, 5, 1972, p. 261—265.
85. *Les villes de la Scythia Minor au cours de Ve—VIe siècles*, AIESEE, Bulletin X, 1972, 2, p. 143—177.
86. *Un martyrium découvert la Niculițel (jud. Tulcea)*, SCIV, 24, 1973, 1, p. 123—126.
87. *Din nou despre datarea valului și a bisericii trestlate de la Niculițel*, SCIV, 24, 1973, 2, p. 311—315.
88. *Noi descoperiri din epoca feudalismului timpuriu la Dinogetia-Garnăn, jud. Tulcea (1963—1968)*, Materiale, 10, 1973, p. 291—331.
89. *Martyrion-ul de la Niculițel*, BOR, 91, 1973, 1—2, p. 218—228.
90. *Cu privire la localizarea Constantinianei*, SCIVA, 25, 1974, 3, p. 427—429.
91. *Inscripții paleocreștine inedite din Tomis*, Pontica, 7, 1974, p. 377—385.
92. *Le limes scythicus des origines à la fin de l'antiquité*, în *Actes du IXe Congrès International d'études sur les frontières romaines*, Mamaia, 6—13 septembre 1972, București, 1974, p. 15—25, (în colaborare).
93. *Atriiile basilicilor paleocreștine de la Tropaeum Traiani*, SCIVA, 26, 1975, 1, 57—67.
94. *Murfallar și Niculițel*, ibidem, p. 95—99.
95. *Sigillii bizantine de la Noviodunum (II)*, SCN, 7, 1975, p. 159—162.
96. *Sur les débuts de la culture byzantine au Bas-Danube*, în *Actes du XIVe Congrès international des études byzantines*, II, București, 1975, p. 503—508.
97. *Le martyrium de Niculițel*, Bulletin d'archéologie sud-est européenne, 3, 1975, p. 131—143.
98. *O importantă descoperire arheologică: martyriionul de la Niculițel, jud. Tulcea*, Almanahul parohiei ortodoxe române de la Viena, 14, 1975, p. 70—79.
99. *Pandantine din epoca feudală timpurie de la Dinogetia*, SCIVA, 27, 1976, 2, p. 275—278.
100. *Quelques nouvelles considérations sur les pavés mosaïques de Tomis*, Dacia, N.S., 20, 1976, p. 265—268.
101. *Identități ale romanității*, Magazin istoric, 10, 1976, 1 (106), p. 28—32.
(= *Identités de la romanité*, Roumanie, Pages d'histoire, 1, 1976, 2, p. 54—65).
102. *Romains et byzantins sur le Bas-Danube*, Archéologia, 91, février 1976 (Paris), p. 46—55.
103. *Celatea Tropaeum Traiani în lumina ultimelor săpături arheologice*, Pontica, 10, 1977, p. 261—271.
104. *Note de epigrafie romano-bizantină*, ibidem, p. 273—288.
105. *Une amulette paléochrétienne de Dobroudja*, în *Epigrafica*, București, 1977, p. 249—254 (în colaborare).
106. *Noi descoperiri la Noviodunum*, Peuce, 6, 1977, p. 103—108.

107. *Tradizione classica nel tema bizantino di Parstarion*, în *Atti del XVII Convegno di studi sulla Magna Grecia, Taranto, 9–14 ottobre 1977*, Napoli, 1978, p. 268–276.
108. *La basilique citerne de Tropaeum Traiani à la lumière des dernières fouilles archéologiques*, Dacia, N.S., 21, 1977, p. 221–233.
109. *Noi considerații privind monumentele creștine din Dacia*, Îndrumător pastoral, 1, Alba Iulia, 1977, p. 107–111.
110. *Basilica „simplă” de la Tropaeum Traiani*, Pontica, 11, 1978, p. 181–187.
111. *Stindardul dacilor pe Arcul de triumf al lui Galerius?* Magazin istoric, 21, 1978, 1 (130), p. 11–15.
112. *Bisericițele rupestre de la Murfatlar*, în *De la Dunărea la Mare*, ed. a II-a, Galați, 1979, p. 134–140.
113. *Preocupări ale sfântului Constantin cel Mare la Dunărea de Jos*, Mitropolia Olteniei, 22, Craiova, 1980, 1–2, p. 17–32.
114. *Dinogetia – ville byzantine du Bas Danube*, Byzantina, 10, 1980, p. 237–287, pl. VII–XXVII.
115. *Rumänien von der Aufgabe Dakien (271 n. Chr.) bis ins 10. Jahrhundert*, in *Handbuch der europäischen Wirtschafts und Sozialgeschichte*, herausg. von Hermann Kellenbenz, II, Stuttgart, 1980, p. 656–667.
116. *Le crible delle basiliche paleocristiane della Scizia Minore*, RESEF, 19, 1981, 3, p. 489–505.
117. *Sceaux de Constantin IV empereur de Byzance, trouvé à Durostorum*, RHII, 20, 1981, 4, p. 625–627.
118. *Sigilii bizantine inedite din colecția Muzeului Național de Istorie. Cercetări numismatice*, 4, 1982, p. 169–176.
119. *Sigilii bizantine de la Durostorum-Dorostolon*, Pontica, 15, 1982, p. 201–212.
120. *La politica dell'Impero romano nel Basso Danubio dopo il ritiro Aureliano*. în *Accademia Nazionale dei Lincei, Atti dei Convegni Lincei*, 52, *Colloquio italo-romeno: La Dacia pre-romana e romana, i rapporti con l'Impero (Roma, 18–19 novembre, 1982)*, p. 29–44.
121. *Continuitatea elementului daco-roman după părăsirea aureliană pe baza descoperirilor paleocreștine din Transilvania*, în *lumina ultimelor cercetări*, Sargetia, 14–17, 1982–1983, p. 259–266.
122. *Relazioni culturali tra la regione del Basso Danubio e l'Italia all'epoca del tardo Impero*. în *L'Adriatico tra Mediterraneo e penisola balcanica nell'antichità*, Taranto, 1983, p. 275–283.
124. *Sigilii bizantine din colecția Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România*, SCN, 8, 1984, p. 97–104.
125. *L'épigraphie chrétienne de l'Illyricum oriental*, în *Actes du Xe Congrès international d'archéologie chrétienne, Thessalonique 28 sept. – 4 oct. 1980*, Città del Vaticano – Thessalonique, 1984, p. 631–681.
126. *Sceaux byzantins du nord de la Dobroudja*, RESEF, 23, 1985, 1, p. 29–35.
127. *Le christianisme sur le territoire de la République Socialiste de Roumanie aux IIIe–XIe siècles*, Études Balkaniques, 1, 1985, p. 92–106.
126. *Les commencements du christianisme dans le territoire roumain à la lumière des documents archéologiques*, în *Τυμητικὰ ἀρχαιολογικὰ στὸν ὁμότιμο καθηγητὴ Κ. Δ. Καρακώρη*, Thessalonique, 1985, p. 215–226.
129. *Byzantinische Bleisiegel aus Rumänien*, Byzantina, 13, 1985 (Δώρημα στὸν Ἱ. Καραγιαννῶπουλο), Thessalonique, 1985, p. 295–312.
130. *Spätromische Denkmäler an der unteren Donau*. Anzeiger der phil.-hist. Klasse der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 121 Jahrgang, 1984, So. 13, p. 291–310 + 5 fig. h.t.
131. *Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (II)*, Pontica, 18, 1985, p. 235–248.
132. *Sceaux byzantins inédits de Dobroudja*, RESEF, 24, 1986, 2, p. 117–125.
133. *Noi contribuții la istoria themei Paristrion (Paradounavon)*, SCIVA, 37, 1986, 3, p. 268–275.

III. Rapoarte de săpături arheologice

134. *Săpăturile de la Garvăn (Dinogetia)*, SCIV, 2, 1951, 1, p. 19–49 (în colaborare).
135. *Șantierul Garvăn (Dinogetia)*, SCIV, 3, 1952, p. 349–421 (în colaborare).
136. *Șantierul arheologic Garvăn-Dinogetia*, SCIV, 4, 1953, 1–2, p. 240–274 (în colaborare).
137. *Șantierul arheologic Garvăn (Dinogetia)*, SCIV, 5, 1954, 1–2, p. 161–197 (în colaborare).
138. *Șantierul arheologic Garvăn-Dinogetia*, SCIV, 6, 1955, 3–4, p. 713–752 (în colaborare).

139. *Săpăturile de salvare de la Noviodunum*, Materiale, 4, 1957, p. 155—174 (în colaborare).
140. *Şantierul arheologic Garvăn (Dinogelia)*, *ibidem*, p. 195—209 (în colaborare).
141. *Şantierul arheologic Giurgiu*, *ibidem*, p. 219—237 (în colaborare).
142. *Săpăturile de salvare de la Noviodunum (Isaccea)*, Materiale, 5, 1959, p. 461—473 (în colaborare).
143. *Săpăturile arheologice de la Garvăn*, *ibidem*, p. 565—586 (în colaborare).
144. *Sondaajul de la mănăstirea Mamul*, *ibidem*, p. 661—664 (în colaborare).
145. *Sondaajul de la mănăstirea Cotmeana*, *ibidem*, p. 665—670 (în colaborare).
146. *Şantierul arheologic Basarabi (Constanţa)*, Materiale, 6, 1959, p. 541—566 (în colaborare).
147. *Şantierul arheologic Garvăn (Dinogelia)*, Materiale, 7, 1961, p. 583—598 (în colaborare).
148. *Sondaajul de la Cimpulung, punctul Cloaster*, Materiale, 8, 1962, p. 65—72 (în colaborare).
149. *Şantierul arheologic Garvăn (Dinogelia)*, *ibidem*, p. 675—692 (în colaborare).
150. *Sondaajul de la Stăneşti*, Materiale, 9, 1970, p. 345—351.
151. *Săpăturile de salvare de la Noviodunum*, Peuce, 9, 1984, p. 97—105 + 16 pl. (în colaborare).

IV. Colaborări la tratate, enciclopedii, dicționare

152. *Istoria României*, I, Bucureşti, 1960.
153. *Enciclopedia dell'arte antica classica e orientale*, V, Roma, 1963.
154. *Dicţionar de istorie veche a României*, Bucureşti, 1976.
155. *The Princeton Encyclopedia of Classical Sites*, Princeton, New Jersey, 1976.
156. *Enciclopedia civilizaţiei romane*, Bucureşti, 1982.
157. *Istoria militară a poporului român*, Bucureşti, 1984.
158. *Enzyklopedie zur Frühgeschichte der europäischen Völker*, Berlin (în curs de apariţie).

